

ЗАМОРА Ярослав
*кандидат технічних наук,
доцент кафедри машинознавства та транспорту
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ДАРМОГРАЙ Роман
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

СМЕРЕЧИНСЬКИЙ Віталій
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ЗАМОРА Богдан
*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ТРАНСПОРТНІЙ ЛОГІСТИЦІ

На сьогодні логістика та її інфраструктура є надзвичайно важливою підсистемою усіх галузей вітчизняної економіки, а фахівці в галузі логістики будуть важливими партнерами будь-якого конкурентоспроможного транспортного підприємства. Організація транспортних процесів – це є менеджмент та маркетинг різноманітних видів транспорту, які складають єдину транспортну систему. До галузі професійної діяльності логістів відносяться: технологія, організація, планування та керування експлуатацією транспортних засобів, а також вирішення питань щодо раціональної взаємодії транспортного складу, і, що важливо, організація системи взаємовідносин за для забезпечення безпеки руху.

Забезпечення конкурентних переваг за рахунок синергетичної взаємодії різних організаційно-технологічних заходів ґрунтується на системних рішеннях. При цьому раніше розроблені методи досягнення високої ефективності доповнюються та збагачуються використанням сучасних організаційних технологій. [1]. В ЗВО викладачі навчальних дисциплін, які забезпечують навчальний процес, орієнтують здобувачів на досягнення сформульованої у навчальній програмі мети та отримання певних результатів – загальних та спеціальних (фахових) компетенцій перерахованих у Стандарті вищої професійної освіти. Крім того, у стандартах прямо вказується на право засвоєння вибіркового освітніх компонентів. За останні роки у спільноті професійної освіти сформувалося переконання в існуванні протиріччя між потребами логістичних підприємств у кваліфікованих випускниках ЗВО, підготовлених до професійної діяльності та реальними професійними здібностями майбутніх фахівців.

Випускнику ЗВО для успішного управління ланцюгами поставок необхідно, хоч цього і не достатньо, мати комплекс знань та компетенцій, отриманих при вивченні освітніх компонентів професійної підготовки. На наш погляд, однією з причин є дефіцит психологічно підготовлених профільних фахівців, які володіють теоретичними знаннями в галузі технологій транспортних процесів, але й які мають досвід практичної роботи в умовах реальної професійної діяльності та готові до самостійного вирішення сучасних теоретичних та практичних задач в умовах ринкового середовища. На сьогодні, недостатньо уваги приділяється проблемі соціально-психологічної компетентності майбутніх фахівців з логістики.

Необхідність формування соціально-психологічної компетентності майбутніх фахівців у галузі логістики транспортування пасажирів та вантажів зумовлена такими аспектами:

- складністю та швидкоплинністю процесів транспортування: логісту необхідно контролювати велику кількість організаційних та транспортних параметрів, утримувати в пам'яті великий обсяг інформації оперативного та довідкового характеру. Це збільшує навантаження на нервову та психічну діяльність особистості, що, в свою чергу створює напруженість цієї діяльності;
 - підвищенням ступеня автоматизації та цифровизації керування транспортними процесами, що, потребує підвищеної відповідальності за прийняття рішень та готовності до дій у нестандартних та, можливо, у конфліктних ситуаціях;
 - необхідністю приймати оригінальні, творчі рішення в умовах невизначеності, багатокритеріальності ринкового середовища, характерного для перспективних інноваційних логістичних бізнес-технологій;
 - здійснення організаційно-управлінської діяльності колективної роботи у складі виконавців транспортного процесу, ділової комунікації з колегами та клієнтами при перевезенні пасажирів та вантажів.

Тому, на нашу думку, важливими психологічними якостями, необхідними для успішної діяльності майбутнього фахівця транспортної галузі є: професійна увага (здатність до концентрації уваги, високий рівень перемикання уваги), схильність до роботи зі знаковою інформацією (буквами, цифрами, формулами, таблицями, картами, схемами, розрахунками), розвинене просторове сприйняття, системне аналітичне мислення, прогностичні здібності, комунікативні та організаторські схильності, нервово-психічна стійкість, конфліктостійкість, відповідальність, креативність, мотивованість на успіх.

Виявлено наступні компоненти соціально-психологічної компетентності [2] фахівця в галузі фахової освіти:

- когнітивний компонент включає наукові знання різних сфер психології, необхідних для успішної професійної діяльності у системі відносин у транспортній галузі;
- комунікативний компонент, являє собою взаємопов'язані групи перцептивних умінь, умінь професійного спілкування та спеціальних комунікативних технік з управління можливими конфліктами;

– рефлексивний компонент – усвідомлення себе як суб'єкта професійної діяльності;

– емоційно-регулятивний компонент – готовність та здатність професійно виконувати управлінські функції в галузі організації виробництва та праці;

– мотиваційний компонент включає установки на використання психологічних знань і умінь при досягненні мети та вирішення поставлених завдань, постійне самовдосконалення.

З метою поглиблення психологічних знань, умінь і навичок, необхідних при виконанні професійних завдань, для студентів ТНПУ ім. В. Гнатюка, які навчаються за спеціальністю «Професійна освіта (Транспорт)», розроблено навчально-методичний комплекс з дисципліни «Основи транспортної психології».

Отже, соціально-психологічна компетентність фахівця в галузі технологій транспорту, нами розглядається як здатність застосовувати психологічні знання та вміння, виявлення професійно-важливих психологічних якостей в галузі технологій, організації, планування та управління транспортними системами, що забезпечує мобільне та ефективне вирішення комплексних питань транспортної логістики.

Таким чином, для підвищення якості підготовки фахівців з транспортної логістики важливим є:

1) формування соціально-психологічної компетентності, що забезпечує ефективне рішення комплексних проблем у галузі транспорту;

2) вивчення професійно-орієнтованої дисципліни «Основи транспортної психології» з урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі транспортних перевезень;

3) впровадження у навчальний процес сучасних методів навчання, які підвищать активність здобувачів освіти, їх мотивацію до навчально-професійної діяльності, що дозволить перейти від пасивного засвоєння знань до їх активного застосування у реальних ситуаціях у своїй майбутній професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Замора Я., Чорній Я., Заяць А., Демихіна Д. Transport system as an object of digital transformation. Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Global Directions in Scientific Research and Technological Development» (September 15-17, 2025, Valencia, Spain). European Open Science Space, 2025. p. 106-108 https://www.eoss-conf.com/wp-content/uploads/2025/09/Valencia_Spain_15.09.25.pdf

2. Цегельник Т. М., Станіченко О. Ф., Силенко Ю. В. Особливості формування соціально-психологічної компетентності у майбутніх фахівців спеціальної освіти // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : збірник наукових праць. Запоріжжя : Гельветика, 2025. № 101. С. 162-167. DOI : <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.101.28>